

JOAN F. MIRA

“Vostès, com jo mateix, deuen conèixer algú que creu en la presència dels esperits al voltant d’una taula, en l’energia còsmica, en les curacions magnètiques, en l’anticapitalisme o en la fraternitat universal. Qui sap si no són variants de la mateixa fe.”

Espiritismes

Per complir amb els deures jurats de cara als premis literaris que van ser atorgats el vespre del 21 de juny sota els arbres de la Devesa de Girona, he llegit, entre altres manuscrits, l’obra premiada en l’especialitat d’assaig, obra amb el títol *De la mística a les barricades*, que parla dels espiritistes. O més exactament de l’espiritisme, l’ocultisme i altres doctrines equivalents o paral·leles, com a formes d’un moviment general de renovació i fins de revolució social, que té la màxima potència entre la segona meitat del segle XIX i el primer terç del XX. Jo tenia alguna notícia que la doctrina de la comunicació amb els esperits, la creença en la transmigració de les ànimes, i altres teories igualment populars, havien tingut algun punt de contacte amb corrents anarquistes, amb el naturisme i el nudisme, i fins i tot amb sectors dels fidels de l’esperanto. En tenia alguna notícia a través de lectures disperses, i per la memòria del meu oncle Ramon, que es va morir ja molt vell cap al 1950. Duia un gran bigot blanc, un bigot clàssic, dels d’abans de la guerra, i quan jo era molt menut, al balcó del seu pis del carrer de Pelayo de València, m’explicava la doctrina de la transmigració. En la família corrien confuses informacions sobre la seua fe espiritista, i més confuses encara –per a mi, és clar– sobre un passat republicà, naturista i més o menys anarquista. Pensar que l’ideal igualitari, el retrobament de la natura, el feminisme militant i la fe en el progrés de la ciència són coses que poden anar lligades a la doctrina espiritista, sembla una perfecta incoherència: quina relació poden tindre els esperits amb la revolució? Sembla una incoherència, però l’obra que vam premiar a Girona demostra que no ho és. I mostra fins a quin punt va ser important a casa nostra el mateix moviment espiritista: fins el punt que el I Congrés Espiritista Internacional tingué lloc a Barcelona el 1888, i que durant el primer terç del segle XX hi hagué als Països Catalans bastant més d’un centenar de societats espiritistes actives i entusiastes, amb noms on es repeteixen les paraules pau, fraternitat, germanor, i altres per un estil.

Molts milers de persones, amb una importantíssima presència i protagonisme de dones, van participar, de Girona fins Alacant, com a tot arreu d’Europa, d’aquesta impressionant restauració d’antigues doctrines heterodoxes, d’enfrontament amb l’església jeràrquica, de visió d’un món més lluminós on l’amor universal, la igualtat entre els sexes i els grups socials, es combina amb l’aspiració a un contacte personal i directe amb la realitat transcendent. És un corrent subterrani, que ve de molt lluny, i que de tant en tant altera la superfície visible de les idees i de les societats: són els càtars, els anabaptistes, els quàquers, i una infinitat de moviments que se situen enfront de la religió oficial, enfront de l’ordre social, i reclamen el dret a connectar amb la dimensió invisible, espiritual, que segons ells tenen segregada l’església i el poder. Si tots podem parlar amb els esperits, vol dir que no ens cal ni clero ni jerarquia de cap tipus: vol dir que tots som iguals. I això, al segle XIX, anava curiosament unit a conceptes molt moderns sobre la hipnosi, el magnetisme i la possibilitat de demostrar “científicament” fenòmens misteriosos. I va unit a una certa idea de puresa del cos, del poder de la natura, de fraternitat, de comunió en l’energia que es transmet entre el món visible i l’invisible. Coses així, que ara –tan racionals i rigorosos com ens pensem que som– ens poden semblar com a mínim ingènues, però que no s’acaben mai, sempre tornen. Vostès, com jo mateix, deuen conèixer algú que creu en la presència dels esperits al voltant d’una taula, en l’energia còsmica, en les curacions magnètiques, en l’anticapitalisme o en la fraternitat universal. Qui sap si no són variants de la mateixa fe.